

**ANAYASA MAHKEMESİ KARARI**

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM  
KARAR****NERMİN ASLAN BAŞVURUSU**

**Başvuru Numarası** : 2018/7666  
**Karar Tarihi** : 21/10/2020

**Başkan** : Kadir ÖZKAYA  
**Üyeler** : M. Emin KUZ  
Rıdvan GÜLEÇ  
Yıldız SEFERİNOĞLU  
Basri BAĞCI  
**Raportör** : Tuğba YILDIZ  
**Başvurucu** : Nermin ASLAN  
**Vekili** : Av. Selim YILMAZ

**I. BAŞVURUNUN KONUSU**

1. Başvuru, ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

**II. BAŞVURU SÜRECİ**

2. Başvuru 25/4/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2018/12036 numaralı başvuru dosyasının kişi yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2018/7666 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2018/7666 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine ve diğer başvuru dosyasının kapatılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

### III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Gaziantep Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından, başvurusunun vefat eden eşinin kanuni temsilcisi bulunduğu şirketin ödenmeyen borçlarının tahsili amacıyla başvurucu adına mirasçı sıfatıyla 25/1/2018 tarihli ödeme emirleri düzenlenmiştir. Anılan ödeme emirleri 29/1/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu, ödeme emirlerinin iptali istemini içeren dava dilekçesini Gaziantep Vergi Mahkemesine gönderilmek üzere Kayseri Nöbetçi Vergi Mahkemesine sunmuştur. Bireysel başvuru formuna eklenen dava dilekçesinin üzerindeki havale tarihi 12/2/2018'dir. Başvurucu ayrıca Kayseri İdare Mahkemesince düzenlenen 12/2/2018 tarihli tahsilat makbuzlarını da başvuru formuna eklemiştir. Dava dilekçesi 20/2/2018 tarihinde Gaziantep 1. Vergi Mahkemesine (Mahkeme) ulaştırılmıştır.

11. Mahkeme 22/3/2018 tarihinde başvurucu tarafından açılan iki ayrı davanın süre aşımı nedeniyle reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararların gerekçelerinde; 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun'un 58. maddesinde ödeme emri tebliğ olunan kişinin tebliğden itibaren on beş gün içinde itirazda bulunabileceğinin belirtildiği, başvurucu adına mirasçı sıfatıyla düzenlenen ödeme emirlerinin 29/1/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği hâlde 15 günlük süre geçtikten sonra 20/2/2018 tarihinde açılan davanın süresinde olmadığı ifade edilmiştir.

12. Başvurucu kesin olan bu kararlara karşı 25/4/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

### IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. *Selin Mirkelam*, B. No: 2013/7472, 7/1/2016.

### V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 21/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

#### A. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurusunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

#### B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

##### 1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, Gaziantep Vergi Mahkemesine gönderilmek üzere Kayseri İdare Mahkemesinde 12/2/2018 tarihinde dava açtığını, ancak kararlarda dilekçelerin Gaziantep Vergi Mahkemesine ulaştığı 20/2/2018 tarihinin esas alındığını, 6/1/1982 tarihli ve 2577

sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nun 6. maddesi gereğince Kayseri İdare Mahkemesinde kaydın yapıldığı tarihin, yani 12/2/2018 tarihinin esas alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, Mahkemenin süreyi yanlış hesaplaması üzerine verdiği kararla mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

## 2. Değerlendirme

17. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

*"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."*

### a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

### b. Esas Yönünden

#### i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

19. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *adil yargılanma* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

20. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

21. Somut olayda ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle davanın reddedilmesi nedeniyle başvurusunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

#### ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

22. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması*" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

*"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."*

23. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalinin teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

### (1) Kanunilik

24. Başvurucunun ödeme emrinin iptali istemiyle açtığı davanın süresi içinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin mahkeme kararının 6183 sayılı Kanun'un 58. maddesi ile 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. maddesine dayandığı görülmektedir. Bu kapsamda somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

### (2) Meşru Amaç

25. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defalar incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (*Ayşe Yıldırım*, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; *Fatma Altuner*, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; *Çölbeyi Lojistik Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi*, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

### (3) Ölçülülük

26. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılık* olmak üzere üç alt ilkedен oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılık* ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

27. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsızlaştırmadıkça -hukuki belirlilik ilkesinin gereği olarak- mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ancak mevzuatta öngörülen süre kurallarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, § 38).

28. Bununla birlikte yargısal başvuruların birtakım usul kurallarına tabi kılınması da tek başına mahkemeye erişim hakkını zedelemeyebilir. Ancak yargısal başvuru usullerinin belirli ve öngörülebilir olması gerekir. Dava açılmasına veya diğer kanun yollarına başvurulmasına ilişkin dilekçelerin yetkili mahkemelere sunulma yöntemine dair kanuni veya fiili belirsizliklerin bulunması, kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (*Hasan İsten*, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 45).

29. Öte yandan mahkemelerin dilekçelerin sunulması yöntemine ilişkin usul kurallarını uygularken kişilerin mahkemeye erişimlerini engelleyecek veya aşırı derecede zorlaştıracak ölçüde bir şekilcilikten kaçınmaları gerekir. Ayrıca mahkemelerin iç işleyişlerine ilişkin süreçlerdeki aksama ve hatalardan kaynaklanan sorumluluk, yargısal koruma talep eden bireylere yüklenmemelidir. Bu bakımdan yargısal başvurulara dair dilekçelerini ilgili mevzuatta öngörülen usule uygun olarak yetkili yargı merciine sunan kişilerin kendilerine atfedilemeyen ve tamamen mahkemelerin iç işleyişinden kaynaklanan hata ve aksamalardan sorumlu tutularak mahkemeye erişimlerinin engellenmesi bu hakka yapılan müdahaleyi ölçsüz kılabılır (*Hasan İsten*, § 46).

30. 2577 sayılı Kanun'un 4. maddesinde dava dilekçesi ile yargılamaya ilişkin her türlü evrakın ilgili mahkemesine gönderilmek üzere idare ve vergi mahkemesi başkanlıklarına verilebileceği düzenlenmiştir. Ayrıca aynı Kanun'un 6. maddesinde de harç ve posta ücreti yatırıldıktan sonra deftere yapılan kayıt tarihinin dava tarihi olarak kabul edileceği, bu kayıt tarihinin dilekçe üzerine de yazılacağı ve davanın bu tarihte açılmış olacağı ifade edilmiştir.

31. Başvuru konusu olayda Kayseri Nöbetçi Vergi Mahkemesine sunulan dava dilekçesindeki havale tarihinden ve tahsilat makbuzlarından davanın 12/2/2018 tarihinde Gaziantep Vergi Mahkemesine gönderilmek üzere açıldığı tespit edilmiştir. Mahkeme dava açma süresinin başlangıcı olarak dava dilekçesinin Gaziantep Vergi Mahkemesine ulaştığı 20/2/2018 tarihini esas almıştır. Mahkemenin, 2577 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddelerinin açık hükmüne rağmen, neden dava dilekçesinin Kayseri Nöbetçi Vergi Mahkemesinin değil de kendi kayıtlarına girdiği tarihi esas aldığı kararların gerekçesinde açıklanmamıştır. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması öncelikli olarak derece mahkemelerinin yetkisinde olmakla birlikte yoruma ihtiyaç duymayacak kadar açık olan söz konusu hükümlerin lafzı ile açıkça çelişen bu kabulün dayanaklarının ortaya konulması Mahkemenin yükümlülüğüdür. Mahkemenin kanunun açık hükmüne rağmen dilekçesinin Kayseri Nöbetçi Vergi Mahkemesine sunulduğu tarihi değil, kendi kayıtlarına girdiği tarihi esas alması başvurusunun mahkemeye erişim hakkına yönelik ölçsüz bir müdahale teşkil etmiştir.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurusunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

### **c. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden**

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

*“(1) Esas inceleme sonunda, başvurusunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”*

*(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”*

34. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesi ve uğradığı manevî zararın tazminine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

35. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

36. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevî zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

37. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir. (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, §§ 57-59, 66, 67).

38. Anayasa Mahkemesi başvurusunun davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

39. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararının sadece başvurucu yönünden ortadan kaldırılmasından ve ihlal sonucuna uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 1. Vergi Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

40. Başvuruda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

41. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

## VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 1. Vergi Mahkemesine (E.2018/124, K.2018/183; E.2018/126, K.2018/185) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan  
Kadir ÖZKAYA

Üye  
M. Emin KUZ

Üye  
Rıdvan GÜLEÇ

Üye  
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye  
Basri BAĞCI